

Hållfasta värderingar i föränderlig tid

Valåret 1991 är Sverige ett land i stark förändring. Det är spännande och löftesrikt. Men det kan också kännas otryggt och förvirrande.

Förändringarnas vindar blåser utifrån. I Östeuropa ersätts kommunistdikaturer med demokratiska regimer. De baltiska folken tar öppen strid för sin frihet. Ett medborgarnas Europa håller på att växa fram inom den Europeiska Gemenskapen (EG). I Afrika ifrågasätts enpartisystemen. I Sydafrika avskaffas raslagarna.

Vi liberaler vill ha förändringar också i Sverige. Vi vill att det nya Sverige som växer fram skall bli ett liberalare Sverige.

I arbetet för att förnya Sverige är det viktigt med hållfasta värderingar.

Vi går till val med en sammanhållen och genomtänkt ideologi.

Varje individ är en unik personlighet med eget samvete och ansvar för sina handlingar. Hennes önsknings och möjligheter är liberalismens utgångspunkt.

Vi liberaler vet att politiken inte kan lösa alla problem. Men med utgångspunkt i våra värderingar kan vi stärka individen och ge henne nya möjligheter. Sex uppgifter är i dag viktigare än andra för folkpartiet liberalerna:

- Att sprida och utveckla demokratins idéer i Sverige och i världen.
- Att ge Sverige en framtid i EG.
- Att bryta den ekonomiska stagnationen i vårt land och öka medborgarnas välfärd.
- Att öka rättvisan för dem som lever i det glömda Sverige och andra utsatta grupper.
- Att ge människor ökad valfrihet i vardagen.
- Att ge lika rättigheter åt kvinnor och män.

Det nya Sverige

Vi lever i en brytningstid. Ett nytt Sverige håller på att ta form.

Människor vill ha mer att säga till om. Bestämmer mer över sina egna

liv. Utveckla sina personligheter. Känna att de själva, inte politiker och offentliga tjänstemän, sätter gränserna för vad som är möjligt. Söka utmaningar. Pröva sina vingar.

Kraven på inflytande i arbetslivet ökar. På mening och sammanhang i jobbet. På en god arbetsmiljö.

Kvinnor kämpar fortfarande för jämställdhet. Men för en jämställdhet på egna villkor, inte på männens.

Det nya Sverige är rörligare. Människor utbildar sig under hela livet.

Fler byter arbete och bostadsort för att de själva vill det. Men det finns också en ny känsla för de egna rötterna, för kulturarvet, för Sveriges orörda natur. En ny styrka hos dem som vill stanna kvar i sin hembygd. Och en ny medvetenhet om att förutsättningarna för det ligger i deras egna händer.

Gränser är mindre viktiga. Det nya Europa är en angelägenhet också i svenska hem. Världen rycker närmare. Kunskapen om och delaktigheten i det som händer utanför Sverige växer. Vår ekonomi sammanvävs allt mer med andra länders. Vår standard är beroende av det internationella samarbetet.

Allt fler väljer parti efter åsikter, inte efter gamla lojaliteter och vanor. Många vill lyssna och tänka efter innan de bestämmer sig.

I det nya Sverige ökar mångfalden. Det ger större möjligheter att finna individuella lösningar. Det är en bra grund för skapande.

Som liberaler och frisinnade välkomnar vi dessa strömningar. De skapar i sig förutsättningar för ett liberalare samhälle. Men det räcker inte. Liberalismen behövs också som politisk kraft för att riva murar och ge mer plats åt det nya och för att hävda tolerans och solidaritet.

Det nya Sverige hindras ofta av gamla strukturer och förlegade värderingar. Offentliga monopol och stela byråkratier hindrar människor från att själva göra viktiga val i livet. Fördomar och attityder hindrar kvinnor från att få rättvisa och individer från att utvecklas. Den ekonomiska stagnationen hotar våra möjligheter till välstånd och utveckling. Vi vill befria individerna genom att ge dem större möjligheter att själva forma sina liv.

Det är dags att befria Sverige! Det nya Sverige rymmer möjligheter men också hot. Större olikheter kan skapa spänningar. De snabba förändringarna och den ökade rörligheten kan ge en känsla av vilshenhet och otrygghet hos många. Förankringen försvinner. I sökandet efter individuella lösningar riskerar ansvaret för medmänniskorna att bli bortglömt.

För att den ökade mångfalden skall bli en tillgång krävs tolerans och

öppenhet. Det är en liberal huvuduppgift att sträva efter ett samhälle där vi alla kan leva sida vid sida; både de som stimuleras av förändringarna och de som fruktar dem måste kunna finna en plats och må väl i samhället. Skall människor som har det svårt få ett dragligt liv måste arbetet för frihet och mångfald förenas med ett starkt socialt engagemang.

Demokrati för fred och utveckling

Demokratin är den enda människovärdiga styrelseformen.

De kvinnor och män som först stred för demokrati i Sverige var samhällsomstörtande. De vann den striden och vi lever i dag i en stabil demokrati. Men liberalismens budskap om folkets rätt att bestämma vilka som skall styra är allttjämt revolutionerande på många håll i världen.

När en människoföraktande diktator förtrampar en liten nations rätt och sätter hela världens fred på spel blir vi påmind om vår samhörighet med världens demokratier. Först när alla länder på jorden har folkstyre kan vi få en stabil fred.

När människor i länder med socialistiska och kommunistiska regimer lever i fattigdom blir vi påmind om att demokratin är en förutsättning inte bara för frihet och fred utan också för välstånd.

Alla människor måste få leva i demokrati. Den utgångspunkten måste prägla utformningen av svensk utrikespolitik. Svenskt bistånd måste mer än hittills inriktas på att främja demokratisk utveckling i u-länder. Också demokratin i Sverige måste utvecklas.

Om människor tvekar i sitt val mellan olika politiska partier är det ett sundhetstecken. Om människor i en brytningstid tycker att det är svårt att välja är det naturligt. Men om människor vänder politiken och sina demokratiska rättigheter ryggen är det en katastrof.

Människor måste få möjligheter att bestämma mer själva. Väljare och valda måste komma närmare varandra. Vi vill ha mer av personval.

Ja till EG

Sverige är en del av Europa. Den viktigaste politiska kraften i Europa är EG.

Sverige måste så snart som möjligt bli fullvärdig medlem i EG.

Bara som medlemmar får vi svenska möjligheter att påverka beslut som är viktiga för hela Europas framtid och för oss själva. Därför är medlemskapet viktigt från demokratisk synpunkt.

Det medborgarnas Europa som nu växer fram inom EG - med frihet för enskilda människor att bo och arbeta var de vill inom Gemenskapen - innebär att en liberal vision förverkligas. Målet måste vara att detta medborgarnas Europa successivt utvidgas till att omfatta allt fler av Europas stater. Demokratiseringen i Öst- och Centraleuropa skapar förutsättningar för det. Den dag Polen, Tjeckoslovakien och Ungern upptas som medlemmar i EG skall Sverige vara med och välkomna dem i kretsen - inte tvärtom.

Inom EG formas nu en politisk union. Samarbetet inom den kommer att omfatta utrikes- och säkerhetspolitiken. Inom överskådlig framtid kommer det militära samarbetet att ske inom NATO och Västeuropeiska unionen (WEU). Svenskt medlemskap i EG är därför förenligt med fortsatt alliansfrihet. På lång sikt kan samarbetet i EG komma att vidgas till att också omfatta försvaret. Det perspektivet är inget skäl för Sverige att avstå från att eftersträva medlemskap. Som medlem i EG får Sverige ökade möjligheter att påverka den politik som EG bedriver. Som liberaler har vi synpunkter på den politiken. Vi förordar entydigt ett svenskt medlemskap men det innebär inte att vi på alla områden anser att EG:s politik är bra. Vi vill att EG skall föra en generösare och mer human flyktingpolitik. Att miljölagarna inom EG skall skärpas. Att kapitalets frihet skall balanseras av rättigheter för arbetstagarna. Att kvinnor skall få en starkare ställning i Europa. Att demokratin inom EG skall utvecklas.

Framtidstro och optimism i svensk ekonomi

Sverige behöver uthållig tillväxt. För jobbens, välfärdens och miljöns skull. För att människor skall få mer i plånboken. För att trygga pensionerna. Men den socialdemokratiska regeringen har misslyckats att ta tillvara växtkraften i det nya Sverige.

Svensk ekonomi är i kris. Svenska företag slås ut. Kostnadsökningarna har år efter år försämrat konkurrenskraften. Industriproduktionen

minskar. Arbetslösheten stiger. Den slår särskilt hårt mot de mest sårbara regionerna och mot glesbygden. Företagen satsar alltmer av sina pengar utomlands.

Trots att efterkrigstidens längsta internationella högkonjunktur har infallit under det årtionde som socialdemokraterna har suttit vid makten har de inte lyckats lösa de grundläggande problemen i svensk ekonomi. Det är bra att socialdemokraterna har ändrat sig om marginalsatterna, energipolitiken, EG och sjukförsäkringen. Men omtänkandet har varit halvhjärtat och kommit sent.

Det beror på att de har handlat i strid med sin ideologi. Den som i själ och hjärta tror på regleringsekonomi och kollektivt ägande kan aldrig offensivt förnya Sverige.

Det behövs en ny ekonomisk politik i Sverige. En politik som ger framtidstro och ingjuter optimism. En politik som visar att Sverige har en framtid som industrination. En politik som ger människor riktiga jobb. En politik som skapar resurser för en ambitiös social- och miljöpolitik. En politik som ger ett rejält utrymme för vård och omsorg och för ekonomisk trygghet åt våra gamla.

Resterna av gammaldags socialism måste rensas ut. Vi vill satsa löntagarfondspengarna på forskning och högre utbildning och på att stimulera hushållssparande. Vi vill sälja statliga företag och satsa pengarna på vägar och järnvägar. Socialdemokraternas förslag att genom AP-fonderna socialisera stora delar av näringslivet måste stoppas.

Bara om de enskilda människorna växer kan Sverige växa.

Skattereformen innebär att det nu lönar sig bättre att arbeta, spara och studera. Nu vill vi gå vidare genom att:

- Förbättra utbildningen på alla nivåer. Satsa på kunskap i stället för nedrustning av gymnasiet. Öka antalet platser och höja kvaliteten på universitet och högskolor. Utvidga språkundervisningen genom hela utbildningssystemet.
- Förbättra skatteregler och hålla igen på byråkratin för företagen så att det lönar sig bättre att äga och bygga ut mindre företag. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital måste avskaffas.
- Bryta de offentliga monopolerna för att bättre kunna ta tillvara de idéer om förbättringar och nytänkande som finns hos dem som jobbar med vård, omsorg och utbildning.

Det måste bli mer lockande att investera och expandera i det nya Sverige, också för utländska företag. Det förutsätter ett nytt klimat för företagen. Därför vill vi:

- Att Sverige så snart som möjligt blir fullvärdig medlem i EG.
- Pressa tillbaka kostnadsinflationen. Det förutsätter en stram ekonomisk politik där alla reformer och skattesänkningar är finansierade.
- Sänka skattetrycket. Mervärdeskatten (momsen) måste anpassas till EG-nivå.
- Skärpa konkurrenslagstiftningen och ta bort regleringar.
- Säkerställa elförsörjningen så att det finns elektricitet till internationellt konkurrenskraftiga priser.

I avvaktan på att den politiken ger resultat måste arbetslösheten bekämpas. Det kräver utbildning, omskolning och ökad rörlighet. Det kräver särskilda insatser för ungdomar och långtidsarbetslösa. Det kräver regionalpolitiska åtgärder i särskilt utsatta delar av landet.

Ansvar och omtanke

Ett nytt Sverige med mer frihet för de flesta är ingen garanti för att människor visar ansvar för och omtanke om varandra.

Medkänslan med dem som är i störst behov av stöd sitter trångt i socialdemokraternas Sverige. Solidaritet för socialdemokraterna är främst solidaritet inom den egna rörelsen.

Det är därför de anser sig ha råd att öka skattesubventionerna till fackliga medlemsavgifter samtidigt som de drar ned på utlandsbiståndet och säger nej till viktiga handikappreformer.

För oss liberaler är det en huvuduppgift att stå emot egoismen och att slå vakt om solidariteten med dem som mest behöver vårt stöd.

Vi tror på idealiteten. På människors vardagssolidaritet. På självpoffrande och oegennyttiga insatser i fria folkrörelser.

Men vi vet också att det ofta krävs medvetna politiska beslut. När resurserna är begränsade är det de som har det sämst som skall sättas främst. Det är rättvis fördelningspolitik.

Det gäller människor som är rörelsehindrade och utvecklingsstörda.

Familjer med barn som har handikapp. Glömda, svikna och misshandlade barn. Dementa och deras anhöriga. Psykiskt sjuka.

Missbrukare och deras familjer. De sämst ställda pensionärerna.

Det gäller de invandrare som har varit med att bygga upp vårt land men som ofta möter uttryck för främlingsfientlighet och diskriminering. Därför behövs en lag mot etnisk diskriminering i arbetslivet.

Det gäller flyktingar som har sökt sig till Sverige undan förtryck, förföljelse och krig. Konsekvenserna av en hårdnande flyktingpolitik

har varit förödande för massor av människor, inte minst för flyktingbarn. Vi måste ändra på mottagandet av flyktingar så att de får chansen att arbeta och stå på egna ben - att komma ut ur lägren. Vi måste arbeta för ett Europa som inte stänger ute flyktingar. Det gäller människor i u-länder som svälter, törstar och dör i sjukdomar. Vi måste slå vakt om biståndet. Det gäller också naturen. Vår generation måste ta sitt ansvar för naturen, för den miljö vi lämnar efter oss till våra barn och barnbarn, för det arv vi fått att förvalta. Skogen. Hagarna. Älvarna. Kulturmiljön. Änglamarken måste räddas. Det kräver politisk vilja att skydda orörd natur. Skärpta miljölagar. Ökad användning av ekonomiska styrmedel. Utvidgat internationellt samarbete. Det måste bli ett slut på sveken mot det glömda Sverige, flyktingarna, världens fattiga och mot naturen och miljön.

Valfrihet i vardagen

Valen av dagis, skola och läkare tillhör för många människor de viktigaste. Men oftast får de inte göra dessa val själva. *De* görs av politiker och tjänstemän. Detta skapar hos många en känsla av vanmakt. För att alla, oavsett deras personliga ekonomi, skall få tillgång till utbildning, sjukvård och äldreomsorg måste betalningen ske solidariskt, med skatter. Men vi vill öka människors makt genom att låta dem själva göra de viktiga valen.

Med ökad valfrihet - och ökad konkurrens mellan olika producenter, offentliga och privata - kan medborgarna få mer valuta för skattepengarna.

Sjukvården är välfärdsstatens kronjuvel. Om sjukvården inte förmår att ge den bot, lindring och tröst som är möjlig känner många människor med all rätt besvikelse över välfärdspolitiken.

Mycket är bra i svensk sjukvård men den är ändå inte tillräckligt bra. Många patienter känner sig maktlösa och otrygga. De får varken välja doktor själva eller möjlighet att träffa samma läkare från gång till gång. Köerna till operationer och behandlingar är ofta oacceptabelt långa. Många gamla och sjuka på långvården tvingas mot sin vilja dela rum med främlingar. Vården för dementa är eftersatt. De som arbetar närmast patienterna har inte alltid det inflytande och den frihet som skulle ge den bästa vården.

Var och en måste få rätt att välja sin egen husläkare. Och villkoren

skall vara desamma oavsett om man väljer en landstingsdoktor eller en privatläkare.

Gamla och sjuka på långvården som så önskar måste ha rätt till eget rum. Ingen skall mot sin vilja behöva dela rum med andra.

Gruppboheter måste byggas ut för att även dementa skall få möjligheter till ett värdigt liv.

Bara om vi lyckas ge människor mer valuta för skattepengarna kommer de att känna förtroende för den generella välfärdspolitiken och vara villiga att betala de skatter som den förutsätter.

Lika rättigheter för kvinnor och män

I ett liberalare Sverige måste varje individ, man som kvinna, få möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Gamla traditioner och könsroller skall inte få hindra det.

Förutsättningar måste finnas för att kvinnor och män skall kunna bli mer jämställda i hem och arbetsliv, när det gäller ansvaret för hushållet, barnen och försörjningen.

Dessvärre tycks skillnaderna nu öka. Löneklyftorna mellan kvinnor och män vidgas. Kvinnors ohälsa ökar. Få kvinnor innehar chefsposter. Bristen på dagisplatser går ut främst över kvinnorna.

Socialdemokraterna har försummat jämställdheten.

Över hälften av kvinnorna på arbetsmarknaden är offentliganställda. Arbetsorganisation och arbetsmiljö inom den offentliga sektorn måste förbättras för att öka kvinnors inflytande och trivsel i jobbet.

Möjligheterna att starta eget måste bli större inom de områden där många kvinnor är verksamma, främst vård, omsorg och utbildning. Det är bra för dem som föredrar att driva ett eget företag framför att vara anställda, men också för dem som är anställda och som får möjlighet att välja mellan flera arbetsgivare.

Bristen på jämställdhet på arbetsmarknaden avspeglar bristen på jämställdhet i familjerna. Olika individer och familjer väljer att utforma sina liv på olika sätt. Det är deras självklara rätt. Också i detta avseende ökar mångfalden i det nya Sverige. Vår uppgift som politiker är inte att styra utan att ge rimliga yttre förutsättningar för människors egna val.

Men om vi vill ha ökad jämställdhet i arbetslivet måste vi också få ökad jämställdhet i hemmen. Papporna måste tillåtas ta ett ökat ansvar för hushållsarbete och barn.

Arbetsgivare och arbetskamrater måste visa större förståelse för att barn tar tid, också för pappor.

Det är viktigt att familjepolitiken utformas så att det inte blir svårt för mamma och pappa att dela ansvaret för barnen och att förena föräldraskap med förvärvsarbete.

Barnomsorgen måste byggas ut så att de som vill ha barnomsorg får det. Det skall finnas alternativ att välja mellan.

Ett vårdnadsbidrag införs så snart samhällsekonomin medger. Det måste utformas så att föräldrarna får stor frihet att själva avgöra hur det skall utnyttjas.

Inte minst för kvinnornas skull är det viktigt att också äldreomsorgen fungerar.

Skolan skall inte konservera könsroller och fördomar. Förebilder är viktiga för den uppfattning om könsroller som barnen bär med sig senare i livet.

Förnuft och eftertanke -politisk stil för framtiden

I det nya Sverige borde det finnas utrymme för ett förhållningssätt till politiken som präglas mer av saklighet och mindre av överdrifter.

Folkpartiet liberalernas politik har en ideologisk grund och formar en helhet. Vår politik på olika områden hänger ihop.

Att vår liberala övertygelse är stark utesluter inte att vi erkänner att det finns målkonflikter som framtvingar avvägningar och prioriteringar.

Att vår liberala identitet är tydlig hindrar inte att vi måste samverka med andra partier för att kunna påverka de politiska besluten.

Vi vet att det sällan finns enkla lösningar på komplicerade problem.

Att komma rätt kräver oftast både kunskap och mod. Vi är beredda att ta ansvar.

Vi anser att ett etiskt förhållningssätt i politiken innebär att vi inte skall lova mer än vi kan hålla. Den som ställer ut tomma löften som inte kan betalas sätter inte bara sin egen trovärdighet på spel utan underminerar

också möjligheterna att klara jobben och ekonomin.
Vi hoppas att allt fler väljare skall vara intresserade av dialog snarare än ensidig propaganda. Politiken skulle må bra av att det mindre målades i svart och vitt och mer gavs utrymme för nyanser.

Ett liberalare Sverige kräver en ny regering

Vi går till val för att skapa ett liberalare Sverige.
Därför vill vi ha en borgerlig regering som kan ge en ny start för Sverige, som släpper lös initiativ och skapar alternativ till den offentliga servicen men säger nej till fondsocialism.
Bara genom en politik som sänker skattetrycket och satsar på ekonomisk tillväxt kan sysselsättningen och välfärden tryggas.

En röst på folkpartiet liberalerna är:

**En röst för frisinne, mångfald och tolerans.
En röst för att den enskilda människan skall få större möjligheter att själv styra sitt liv.
En röst för ansvar och omtanke om utsatta grupper och om vår gemensamma miljö.
En röst för kulturarvets värn och konstnärlig frihet.
En röst för marknadsekonomi och enskilt ägande.
En röst för internationalism.
En röst för förnuft och eftertanke i politiken.
Dessa värderingar har hållits levande genom århundraden. De är omistliga också i framtiden.**

UTGIVEN AV FOLKPARTIET LIBERALERNA, BOX 6508, 113 83 STOCKHOLM